

33. Uddrag af Folketingets debat 1873

Efter Landstingets behandling af regeringens lovforslag om børn og unges arbejde blev det ændrede lovforslag behandlet i Folketinget. De to ting skulle nå til enighed, hvis et lovforslag skulle gå igennem.

Forslag til Lov
angaaende Børns og unge Menneskers Arbejde
i Fabriker og fabriksmæssigt drevne Værksteder
samt det Offentliges Tilsyn med disse

Uddrag af forhandlingerne i Folketinget

Folketingets første behandling foregik den 28. februar 1873 og blev indledt af lærer og bogtrykker Thomas Nielsen, Vejle amt:

Dette Lovforslag griber jo ind paa et nyt Omraade, hvilket vi ikke tidligere her i Salen have haft Leilighed til at behandle. Det er overhovedet en Sag, som Lovgivningsmagten ikke har brudt sig synderlig om hidtil; thi at der i en Lov fra Aaret 1800 findes en lille Bestemmelse om, at Haandværksmestre ikke maa mishandle deres Lærlinge, har i Virkeligheden ikke Noget at sige. Er denne Sag imidlertid ny for os her i Thinget og her i Landet i det Hele, er den, som ærede Medlemmer ville vide, ingenlunde ny i den øvrige civiliserede Verden. England har i hele dette Aarhundrede saa at sige af og til beskæftiget sig med dette Anliggende, og for Øiebliket har Frankrig været sysselsat dermed, for ikke at tale om en Mængde Smaalande, hvor man værdiger denne Tanke sin varmeste Opmærksomhed.

Jeg har hørt sige, at saadanne Foranstaltninger ikke behøvedes her i Landet; men jeg er i dette Stykke af en ganske modsat Anskuelse. Jeg har vel hørt anføre, at der ikke her i Landet er paavist skadelige Virkninger af Børns og unge Menneskers overdrevne Arbejde i Fabriker, men hvis ogsaa nogen i dette Thing skulde have en lignende Opfattelse af denne Sag, vil jeg henvise til et her omdelt Skrift af Professor Hornemann, der har taget sig varmt af denne Sag.

Man vil deraf se, at den sandsynlige Levealder har været tyve Aar mindre i de engelske Fabrikdistrikter, hvor Børn og unge Mennesker arbejdede overdrevent, end hvor det ikke finder Sted, eller i de sunde Distrikter, og at der i Frankrig af Udskrivningsmassen kasseres Halvdelen af dem, der ere opdragte som Fabriksarbejdere, medens kun en Fjerdedel af Landboerne kasseres. Dette er for mig tilstrækkelig overbevisende Resultater, thi at Forholdet skulde være synderlig anderledes her i Landet, forsaavidt vi sysselsætte os med Industri, er der ingen Grund til at antage, og jeg gaar altsaa ud fra den Grundsætning, at vi ogsaa her i Landet i dette Stykke maa følge med den øvrige civiliserede Verden.

Vel skal jeg indrømme, at saadanne Bestemmelser ikke her i Landet ville faae den Indflydelse eller gjøre den Nytte som andetsteds, fordi Danmark væsentlig er et agerdyrkende Land; men vi have da næsten en desto større Forpligtelse til at sørge for, at de Faa, der lide under Trykket af Industrien og den frie Konkurrences System, kunne faae en nogenlunde god Opdragelse. Jeg betragter vel ikke dette Lovforslag som en Indsigelse imod den frie Konkurrences System, men dog som et væsentligt Korrektiv dertil; jeg ser deri et Vidnesbyrd om, at den frie Konkurrence trænger til sin Begrænsning. ...

Jeg veed meget vel, at Nogle vil sige, at dette Lovforslag er et Indgreb i den individuelle Frihed. Nei, jeg siger, at det Lovforslag, vi her behandle, netop er det Modsatte, at det er til Frihedens Tarv; thi De maa lægge Mærke til den Opdragelse, der tidt bliver Fattiges Børn til Del, de Hjem, som de have, som ere uforsvarlige, og hvor de oplæres og opdrages til Forbrydelser og kun se Usædelighed, og saa siger jeg, at, lod vi Alt gaa sin frie Gang, hyldende den frie Konkurrences System, saa hjalp vi i Virkeligheden saa meget som muligt til Frihedens Undergang.

Jeg skal erklære, at jeg er enig i det Princip, som ligger til Grund for Lovforslaget, og jeg vilde kun have ønsket, at Regjeringen paa andre Punkter havde baaret sig ligesaa klogt ad, tør jeg nok sige, overfor hele Arbejderbevægelsen; thi efter min Mening har den ikke paa alle Punkter baaret sig ligesaa rigtigt eller ligesaa klogt ad, men her, tror jeg ganske vist, er Noget, der bør paaskjønnes af Arbejderbefolkningen og dermed ogsaa af den øvrige Befolkning; thi hvad der er til denne Enes Gavn, kan umulig være til den Andens Skade.

Lovforslaget giver jo, som de ærede Herrer vide, Regler i 3 Hovedretninger. For det Første sætter det en Grændse for Børns Arbeide, at de overhovedet ikke maa arbeide, inden de ere 10 Aar gamle. Det vil være bekjendt, at man i andre Lande er gaaet videre, at man f.ex. i Preussen har forbudt Børn at arbeide i Fabriker, inden de ere 12 Aar gamle, og ligeledes i Sverige. Imidlertid er jeg tilfreds med det, som her er bestemt. Dernæst er der givet Regler for Børn mellem 10 og 12 Aar, og endelig er der Regler for de saakaldt unge Mennesker mellem 14 og 18 Aar. I Sverige har man kun en Tvedeling, men at man hos os vil have en Tredeling, finder jeg meget rigtig. ...

Sammenfatter jeg nu, hvad jeg her har sagt, da gaar det ud paa, at jeg vel som sagt har Tvivl, om man ikke skulde gaa videre, men dog, da jeg meget vel veed, at det stemmer med vor Nationalkarakter, at man gaar sindig frem, skal blive ved Lovens Omraade, ... Kun ønsker jeg, som bemærket, at §1 maa faae et videre Omraade [*ikke kun omfatte fabriksområdet, men også håndværksområdet*] men også, maaske at §5 ogsaa maa komme til at omfatte unge Mennesker, saaledes at ei heller disse maa anvendes til Arbeide Søn- og Helligdage, og endelig at Natarbeide bliver forbudt for de Klasser af Medborgere, om hvilke der her er Tale. Med dette Par Ord skal jeg ønske Lovforslaget Held paa dets videre Vandring."

Løjtnant Lucianus Kofod, Bornholms amt:

Nærværende Lovforslags Grundtanke er jo den, at Staten derved udvider sin Overformynderret og Overformynderpligt over Mindreaarige og Umyndige til ogsaa at omfatte deres Arbeidsforhold for at forebygge - jeg kan sige - baade legemlig og aandelig Misvæxt hos den opvoxende Slægt. Lovforslaget viser ikke blot en vis menneskekjærlig Opfattelse ligeoverfor den enkelte Person; men naar det gennemføres med visse Ændringer, vil det ogsaa efter min Overbevisning ligefrem have en social og politisk Betydning, idet det vil modvirke Arbejderklassens legemlige Forkrøbling og aandelige Svækkelse, som følger af, at Arbeideren tidlig anvendes til svært, anstrengende, aandssløvende og legemstrættende Arbeide. ...

om aldersgrænsen, der i Preussen og Sverige er sat til 12 år ... at man i Frankrig har sat Grænsen ved det 10de Aar, skulde jeg mene hænger sammen med, at Menneskets Udvikling foregaar hurtigere i de sydlige end i de nordlige Lande, saaledes at man i Frankrig med 10 Aars Alderen vel har naaet omtrent den sammen Modenhed i legemlig Henseende, som man her i Norden naaer med det 12te Aar. Denne Aldersgrændse maa jeg derfor stærkt fastholde. Indvendingerne imod at sætte Grænsen ved det 12te Aar kunne komme fra to sider. De kunne nemlig komme fra Industrien, som vil sysselsætte disse Børn; men vi ere jo dog Alle enige om, at Hensynet til Industrien her maa være aldeles underordnet. De kunne dernæst

ogsaa komme fra Børnenes Forældre, fordi de faa tidligt som muligt ville bruge Børnene til at tjene en Skilling til Hjælp for Husholdningen; men hvor liden Betydning de Herrer end ville tillægge en Beslutning af Arbeiderne selv - det vil da sige, naar disse Arbeidere netop ikke ere af en bestemt politisk Farve - tror jeg dog, man vil tillægge en saadan Udtalelse nogen Betydning, naar den kommer fra velsindede, fornuftige og rolige Arbeidere, og det er bekjendt, at en Forsamling af Arbeidere enstemmigt har henvendt sig til Indenrigsministeren om at sætte Alderen til 12 Aar.

Efterat dernæst Regjeringens Forslag om de 10 Aar var blevet tiltraadt af Landstinget, er det samme Spørgsmaal igjen blevet fremdraget i den samme Forsamling, og med Enstemmighed svarede Arbeiderne, at de fastholdt, at Grændsen blev sat ved det 12te Aar. "Skulle vi værne om den spæde Spire" - som en Arbejder poetisk udtrykte sig - "saa skulle vi netop værne om den i den spæde Alder. Der ligger ikke nogen Indskrænkning i økonomisk Henseende, thi vi kunne lade vore Børn sysle med andre Ting, vi kunne søge at faae dem anbragte paa anden Maade, ved et Arbejde, der er mere frit, ikke saa anstrengende, ikke saa aandssløvende og trykkende, som Fabriksarbejde er." Derfor maa jeg paa det bestemteste holde paa, at vi i § 2 rette Tallet "10" til "12", og jeg haaber ogsaa, at man ikke vil modsætte sig dette, i al Fald ikke af den Grund, at man nu engang har udtalt, at man er tilfreds med de 10 Aar. ...

Jeg mener netop, det er Kjernen i Behandlingen af den Slags Spørgsmaal, hvorom her er Tale, at man henviser dem til Arbeiderne, idet man siger til dem: Værsgod folk! Hvad synes I om den Sag, og derefter følger eller undlader at følge de Raad, de give. Havde der været delte Meninger blandt Arbeiderne om, hvor Grændsen for Barnealderen bør sættes, vilde jeg aldrig have omtalt eller støttet den Mening, der har udtalt sig for de 12 Aar; men Sagen er den, at der har hersket fuldstændig Enighed derom, og denne Enighed har ikke været Frugten af en Stemning i et opblussende, begejstret Øieblik, men efterat der var hengaaet Uger og Maaneder, siden Fordringen første Gang fremsattes, blev den paany gjentagen. Jeg har udbredt mig saa meget om dette Punkt, fordi jeg anser det som et Hovedpunkt i Loven, og jeg vil lægge det allerbedste Ord ind for, at vi kunne faae den forandret i den Retning, jeg ønsker.

Rigsdagstidende 1872-73, Folketingets forhandlinger, spalte 2500-2503, 2506-2509.